

Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce
Okręg Radom

215

Protokoł przesłuchania świadka.

Dnia 4-XII-1946r. w Radomiu, członek Okr. Kom. Bad. Zbr. Niem. z siedzibą w Radomiu w osobie adw. Marjana Marszałka, na mocy art. 4 Dekretu z dn. 27/XI 45r. (Dz. Ust. Nr. 51 poz. 293) przesłuchał nizej wym. świadka, który po uprzedzeniu o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania i o treści art. 106 K.P.K. zeznał co następuje:

Imię i nazwisko-Flak Zofja
Wiek-urodz. 16-VII-1916r.
Imiona rodziców-Stefan i Marja z domu Alberska
narodowość i obywatelstwo-polskie
Wyznanie-rzym-kat.
Karalność-nie karana
stosunek do stron-

Od 19-VI-1936r. jestem stałą mieszkanką m. Zwolenia pow. Kozienice. Tam też mieszkałam przez okres okupacji niem. 1939-1945r. Mąż moj Czesław Flak był doktorem. Zamordowany został przez Niemców. Stosunki zwolenskie znam za okupacji dobrze jako stała mieszkanka. W roku 1940 okupanci w stos. do ludności narazie nie stosowali represji zbiorowej, tylko do poszczególnych osób, wyławiając jednostki czynne w akcji podziemnej, która istniała od wejścia Niemców. Tak np. aresztowano Talagę Jana męża Emilji zam. Zwolen ul. Radomska, Wasiaka Władysława męża Stefanizam. Zwolen, ul. Staropuławska i Piechotę Władysława zam. Zwolen, ul. Puławska, który wroczył z Oswiecima.

Od 1941r. zaczęły się łapanie ludzi na roboty do Rzeszy. Ludzie byli hrani i z listy i ulicy wprost jak stali.

W roku 1942 aresztowali okupanci wszystkich w Zwoleniu i okolicy wszystkich oficerów rezerwy-nauczycieli. Była to akcja specjalna. Znam niektóre nazwiska wziętych, np. Markiewicz Franciszek mąż Teofili zam. Zwolen ul. Radomska, Styczynski Jakob, kierownik szkoły, zam. obecnie Zwolen ul. Krzywa i Wozniak Eugenjusz.

W roku 1941 zostało w Zwoleniu stworzone getto i wtedy wyrzucono z terenu wyznaczonych obywateli zwolenskich. Żydów do tego getta zebrano z okolicznych wsi i miasteczek. Było ich przeszło 20 tys.. Zostali oni wywiezieni przez Garbatkę w nieznanym kierunku. Nikt z nich nie wroczył. Pewną grupę z nich w ilości około 100 osób, wybrano i użyto do robot w Klikawie gm. Góra-Puławska. Co się z nimi stało-niewiem. Kilka osób wroczyło.

W roku 1942 w marcu zastosowali Niemcy generalną represję w stos. do mieszkańców wsi Karolin i sąsiednich wsi rzekomo za zabicie "Volksdojczka" Rostrzelano wtedy 72 osoby. Zna te zajścia Bąk Antonina-Zwolen ul. Kochanowskiego, Posłuszna zona Romana-wies Kroców, gm. Grabów n/Wisłą. W tymże roku aresztowany był Kaczynski/daty dokł./adnie nie pamiętam/Jan mąż Franciszki za pomoc udzielaną mieszkańcom Zwolenia. Pomagał w dawaniu dowodów /kennkart/ osobistych. Był urzędnikiem.

Poza tym były duże aresztowania osób za handel i politycznych, nazwisk nie znam. Likwidowano ich skrycie w miejscowości Glinianki w Zwoleniu i na placu szkoły rolniczej. Groby te w roku 1945 rozkopano i szereg osób rozpoznano. Te aresztowania i zabijania ciągnęły się przez cały rok 1943. W roku 1944 odbyły się w Zwoleniu dwie masowe egzekucje. Uprzednio w Zwoleniu w styczniu 44r. aresztowano Cieszkowskiego brata Kazimierza zam. Zwolen, Niecała i Kaczynskiego Władysława brata Franciszka wż wspomn. Zabrano ich za akcję podziemną. 15-I-44 aresztowano 15 osób i tego samego dnia rozstrzelano we wsi Leokadjów gm. Góra-Puławska. Nazwiska ich: Krawczyki-matka ich Elżbieta zam. Zwolen, Koło kina, Nowakowski Mieczysław w i Franciszek i in. których nie pamiętam. W Wielki Piątek-15-IV-44r. były na rynku masowe egzekucje gospodarzy ze wsi Brzeznicza i Słowiki w ilości 20 osób. Ludność musiała być obecna przy egzekucji. Wypędzili Niemcy zebranych z kościoła by się patrzyli. Wyganiaли również z domów. 16-V-1944 aresztowano około 60 osób za pracę podziemną. Część tych ludzi wroczyła, część zginęła. Wrocili Deja Zwolen, ul. Kozieniecka, Oleksik Kazimierz-Zwolen, Staropuławska i in. Wywiezieni do obozów koncentr.-zginęli tam. Część aresztowanych wtedy została w dniu 19/IV 1944r. rostrzelana. Zakopani zostali koło cmentarza w Zwoleniu. Obecnie grob rozkopano i wszystkich tam pochowanych rozpoznano. Rozpoznałam męża swego z całą pewnością. Egzekucja była na rynku. Zginęli Walenty Baryłka, Bronik Stanisław

3. 11. 43 Zauszczyni karali dostawiając sobie
 kilka podwozi parobozowych i wywieźli na
 pol wsi w strabowam we wsi i prawolowudach

Gogała Wiktor, Papłewski Aleksander i wielu in.

W roku 1944 odbyły się masowe łapanki "na okopy", z racji zbliżającego się frontu. W koncu lipca 1944r. wysiedlili Niemcy cały Zwolen. We wrześniu część mieszkańców wróciła. W styczniu nastąpiło złamanie frontu i uwolnienie od Niemców. Nadmieniam że męża mego zabili w odwet za pozwanie przez partyzantów dwóch Niemców Bergera i Jordana. Mąż mój początkowo ukrył się. Wydał go Jeske-volks dojc. Na terenie Zwolenia znany i bezpośredni sprawca wydania zamordowanych 19-IV-1944r. był konfident Gestapo Kolc. Był to człowiek starszy, dzibaty, gruby wysoki. Podobno jest w Poznaniu. Jeske był burmistrzem m. Zwolenia, uciekł razem z Niemcami.

Odczytano

J. Handl

Lofia Flukowa